

АУДИТ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ БЮДЖЕТНИХ КОШТІВ ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ: ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Станіслав Андрійович БОРИС,

*аспірант відділу аспірантури
(ад'юнктури) і докторантури
Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Ефективне використання бюджетних коштів є однією з ключових умов стабільного функціонування державних інституцій, включаючи правоохоронні органи, які забезпечують громадську безпеку та правопорядок. Аудит ефективності використання цих коштів спрямований не лише на виявлення недоліків у фінансовому управлінні, але й на покращення роботи правоохоронних структур. Однак, існує низка проблем, пов'язаних із правовим регулюванням цього процесу, що може призводити до зниження прозорості та ефективності витрат.

Аудит ефективності використання бюджетних коштів правоохоронними органами є важливим інструментом забезпечення прозорості та раціональності у сфері управління державними ресурсами. Його основна мета полягає у визначенні, наскільки ефективно витрачаються бюджетні кошти на досягнення поставлених цілей, таких як забезпечення громадської безпеки, профілактика правопорушень, розслідування злочинів та інші завдання, покладені на правоохоронні органи[1]. Цей тип аудиту відрізняється від фінансового чи комплаєнс-аудиту своєю спрямованістю на досягнення конкретних результатів. Він не тільки виявляє випадки нераціонального використання ресурсів, але й аналізує, чи досягаються стратегічні цілі у межах запланованого бюджету[2]. Наприклад, під час оцінки ефективності витрат у правоохоронній діяльності враховуються такі показники, як зменшення рівня злочинності, кількість розкритих злочинів, а також якість наданих послуг у сфері громадської безпеки. Особливістю аудиту ефективності в правоохоронній сфері є необхідність враховувати як фінансові, так і нефінансові показники. Важливу роль відіграє якість управлінських рішень, які впливають на результати діяльності органів правопорядку[3]. Це ускладнює процедуру оцінки, оскільки більшість критеріїв важко виміряти кількісно. Наприклад, покращення громадської довіри до правоохоронних органів є вагомим результатом, однак його об'єктивна оцінка може потребувати спеціальних соціологічних досліджень.

Правове регулювання аудиту ефективності є ключовим фактором, що визначає успішність його реалізації. У нормативно-правових актах, таких як Бюджетний кодекс України, визначено загальні підходи до контролю за бюджетними коштами, однак специфіка правоохоронної

діяльності вимагає розробки детальних методик оцінки ефективності. Нині існує потреба у створенні уніфікованих стандартів, які враховували б особливості фінансування і діяльності правоохоронних структур. Крім того, значним викликом є забезпечення прозорості використання бюджетних коштів у цій сфері[4]. Доступ до фінансової інформації правоохоронних органів є обмеженим через питання національної безпеки. Це може стати перепорою для громадського контролю, знижуючи рівень довіри до аудиту. З іншого боку, аудиторі стикаються з необхідністю аналізу закритих даних, що потребує високого рівня спеціалізації та відповідних дозволів.

Ми вважаємо, що удосконалення механізмів аудиту ефективності повинно включати підвищення кваліфікації фахівців, які проводять перевірки, створення спеціалізованих стандартів оцінки ефективності у правоохоронній сфері, а також забезпечення більшої прозорості фінансової діяльності за дотримання вимог безпеки. Ці заходи дозволять не тільки підвищити якість контролю за використанням бюджетних коштів, а й сприятимуть покращенню функціонування правоохоронних органів у цілому.

Проблеми правового регулювання аудиту ефективності використання бюджетних коштів правоохоронними органами є актуальними у контексті забезпечення прозорості та раціональності витрат. Однією з основних перешкод є відсутність єдиної методології оцінки ефективності витрачання коштів, що створює простір для суб'єктивізму при аналізі результатів[5]. Правоохоронна діяльність має свою специфіку, що включає різноманітність завдань, таких як розкриття злочинів, профілактика правопорушень, патрулювання тощо. Визначення ефективності цих функцій часто є складним через відсутність чітких критеріїв оцінки, які б поєднували кількісні та якісні показники. Наприклад, рівень розкриття злочинів або кількість проведених заходів з профілактики правопорушень може свідчити про результативність роботи, однак ці показники не завжди демонструють, наскільки раціонально були використані бюджетні кошти.

Недостатня прозорість фінансової діяльності правоохоронних органів є ще однією суттєвою проблемою. Інформація про витрати, як правило, має обмежений доступ через необхідність збереження конфіденційності та забезпечення національної безпеки. Це ускладнює здійснення громадського контролю та проведення об'єктивного аудиту. Закритість даних створює ризики, пов'язані із зловживаннями, нецільовим використанням ресурсів або приховуванням фінансових порушень[6]. Відсутність прозорості не лише перешкоджає повноцінному моніторингу, але й знижує довіру громадян до ефективності витрачання державних коштів. Крім того, аудит ефективності у правоохоронній сфері потребує від аудиторів спеціалізованих знань, пов'язаних із роботою правоохоронних структур, законодавчою базою у сфері громадської безпеки та принципами управління фінансами. Недостатній рівень підготовки аудиторів може призвести до неправильних висновків,

що в свою чергу впливає на прийняття рішень щодо усунення недоліків[7]. Високий рівень професійної компетентності є обов'язковою умовою для проведення якісного аудиту, однак організація систематичного навчання аудиторів та обмін досвідом у цій галузі поки що залишається обмеженою. Серйозною перешкодою для проведення аудиту є також законодавчі колізії. Деякі положення, що регламентують діяльність правоохоронних органів, можуть суперечити нормам, які регулюють процедури фінансового контролю. Наприклад, норми про конфіденційність та нерозголошення інформації можуть унеможливити доступ до необхідних для аудиту даних. Відсутність гармонізації між законами про аудит та законодавством, що регулює правоохоронну діяльність, значно ускладнює проведення перевірок[8]. Це потребує внесення змін до нормативно-правової бази з метою усунення протиріч та створення єдиного підходу до проведення аудиту ефективності.

На наше переконання, вирішення зазначених проблем вимагає вдосконалення правового регулювання, розробки уніфікованих методик оцінки ефективності, підвищення кваліфікації аудиторів та забезпечення прозорості фінансової діяльності. Лише за умов усунення цих недоліків можливо досягти ефективного контролю за витрачанням бюджетних коштів у правоохоронній сфері.

Можемо зробити висновок, що аудит ефективності використання бюджетних коштів правоохоронними органами є одним із ключових інструментів забезпечення раціонального використання державних ресурсів, підвищення прозорості фінансової діяльності та зміцнення підзвітності правоохоронних структур перед суспільством. Однак сучасний стан правового регулювання аудиту має значні недоліки, які стримують його впровадження та ефективність. Для вирішення цих проблем необхідно розробити сучасні методологічні підходи, що враховують специфіку правоохоронної діяльності та забезпечують об'єктивну оцінку результатів. Важливим завданням є створення умов для відкритості фінансової інформації, яка не лише покращить контроль за витратами, але й сприятиме підвищенню довіри до правоохоронних органів з боку громадян. Особливу увагу слід приділити підготовці кадрів, відповідальних за проведення аудиту, шляхом запровадження систематичного навчання, розвитку їхніх компетенцій і поглиблення знань у сфері фінансового контролю та правоохоронної діяльності. Крім того, важливим кроком є усунення існуючих законодавчих суперечностей, які ускладнюють проведення якісного аудиту. Гармонізація нормативно-правової бази дозволить спростити процедури контролю, зробити їх більш прозорими та дієвими. Усі ці заходи разом не лише підвищать ефективність використання бюджетних коштів у правоохоронній сфері, але й сприятимуть формуванню довіри до державних інституцій, забезпечуючи суспільну підтримку реформ та вдосконалення діяльності органів правопорядку.

Список використаних джерел

1. Бабаєв В.К. Ефективність управління бюджетними коштами в секторі безпеки. *Фінанси і право*. 2021. № 3. С. 27–33. DOI: <https://doi.org/10.32557/finlaw.2021.03.04>.
2. Гончарук А.В. Оцінка ефективності фінансування правоохоронної діяльності: сучасні підходи. *Фінансове право та управління: матеріали міжнар. наук.-практ. конф.* Харків: ХНУВС, 2022. С. 89–92.
3. Задорожна Л.М. Проблеми нормативно-правового регулювання державного фінансового аудиту. *Державне управління: теорія і практика*. 2020. № 2. С. 51–59.
4. Литвиненко О.М., Ситник О.В. Методологічні аспекти проведення аудиту ефективності у правоохоронній сфері. *Актуальні проблеми економіки*. 2023. № 4. С. 134–142.
5. Нікітін М.В. Контроль за використанням бюджетних коштів у діяльності правоохоронних органів: аналітичний огляд. *Економіка і держава*. 2021. № 7. С. 22–25.
6. Олійник В.П. Вдосконалення механізмів аудиту в системі фінансування сектору правопорядку. *Сучасні виклики економічної науки: матеріали міжнар. наук.-практ. конф.* Київ: НАДУ, 2022. С. 241–243.
7. Палійчук О.І. Роль Рахункової палати у здійсненні аудиту ефективності державних витрат. *Актуальні питання державного управління*. 2020. № 1 (65). С. 117–121.
8. Соловей І.Г. Проблеми прозорості бюджетного фінансування правоохоронних органів: огляд законодавчої бази. *Вісник економічних досліджень*. 2022. № 6. С. 45–50.